

HUOM! TÄMÄ ON RINNAKKAISTALLENNE.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Isacsson, A., Salonen, A. & Guillard, A. (2016). Transversaalit taidot tulevaisuuden ammattikorkeakoulun mahdollisuutena. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(3), 61–67.

PLEASE NOTE! THIS IS PARALLEL PUBLISHED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE.

To cite this article:

Isacsson, A., Salonen, A. & Guillard, A. (2016). Transversaalit taidot tulevaisuuden ammattikorkeakoulun mahdollisuutena. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(3), 61–67.

The final publication is available at: https://akakk.fi/wp-content/uploads/Aikak_2016_4_lehti.pdf

Annica Isacson
KTT, tutkimuspäällikkö
Haaga-Helian ammatillinen
opettajakorkeakoulu
annica.isacson@haaga-helia.fi

Arto O. Salonen
KT, yliopettaja, dosentti
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy
arto.salonen@metropolia.fi

Auli Guillard
FL, yliopettaja
Laurea-ammattikorkeakoulu
auli.guillard@laurea.fi

Transversaaliset taidot tulevaisuuden ammattikorkeakoulun mahdollisuutena

Tiivistelmä

Euroopan komissio on määritellyt avaintaidoiksi luku- ja kirjoitustaidon, äidinkielen ja vieraiden kielten taidon, digitaaliset taidot sekä matematiikan ja luonnontieteiden perusosaamisen. Avaintaidoissa on tunnistettavissa läpileikkaavia teemoja, jotka ovat oleellisia jokaisessa avaintaidossa. Läpileikkaavat taidot ovat transversaaleja taitoja, jotka ovat yhä useammin keskiössä, kun työntekijöitä rekrytoidaan. Näiden taitojen oppiminen luo haasteita ammattikorkeakoulutukseen, sekä osaamisen, roolien, opetussuunnitelmien että oppimisympäristöjen osalta. Tässä puheenvuorossa luomme katsauksen siihen, miten transversaaliset taidot näkyvät kolmessa pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulussa.

Avainsanat: transversaaliset taidot, tulevaisuuden osaaminen ja oppimisympäristöt

Kohti oppivaa yhteiskuntaa

Maailman talousfoorumin mukaan 65 prosenttia tänään koulunsa aloittavista lapsista tulee työskentelemään ammateissa, joita ei vielä ole olemassa (WEF 2016). Työelämän osaamistarpeet muuttuvat radikaalisti. Tulevaisuus haastaa myös ennennäkemättömällä tavalla käsitykset oppimisesta. Teknologisoituminen ei lähivuosina mullista vain työelämäämme, vaan koko elämäntapamme ja yhteiskuntamme. Oppiva yhteiskunta muodostuu uudistumiskykyisistä kansalaisista. Vaativien, ammattitaitoja ja sosiaalisia taitoja edellyttävien töiden määrä kasvaa ja suorittavia rutiinitehtäviä edellyttävien töiden määrä vähenee (Opetus- ja kulttuuriministeriön

tulevaisuuskatsaus 2014). Työelämän ja yhteiskunnan muuttuessa tiedon, taitojen, osaamisen ja kvalifikaatioiden tarpeet muuttuvat (Suomalainen koulutus 2030). Työtehtävissä tapahtuvat muutokset, eri ammattien välisten rajojen poistuminen, uusien ammattien syntyminen sekä työn verkottuminen lisäävät tarvetta taidoille, joille on tyypillistä niiden yleisluonteisuus. Samalla nämä taidot viittaavat hyvinvointiin ja elämänhallintaan (Heckman & Kautz 2012). Substanssiosaamisen rinnalle ja jopa sitä tärkeämmiksi nousevat monialaiset taidot, yleiset taidot, avaintaidot, siirrettävät taidot, 2000-luvun taidot tai työelämätaidot - miten yhteiskunnalliseen uudistumiseen viittaavia yleisluontoisia taitoja nyt pitäisikään kutsua. Käytämme tässä katsauksessa näistä siirtymisiä helpottavista ja erilaisia substansseja yhdistävistä taidoista käsitettä transversaaliset taidot.

Tarvittavan osaamisen laatu muuttuu

Euroopan komissio on määritellyt avaintaidoiksi luku- ja kirjoitustaidon, äidinkielen ja vieraiden kielten taidon, digitaaliset taidot sekä matematiikan ja luonnontieteiden perusosaamisen. Näiden taitojen lisäksi avaintaitoihin sisällytetään laaja-alaisempia taitoja, kuten oppimistaidot, sosiaaliset ja kansalaistaidot, aloitekyky ja yrittäjäyys, kulttuuritietoisuus sekä luovuus. (EK 2012.) Avaintaidot ovat läheisesti sidoksissa toinen toisiinsa ja monet niistä tukevat toisiaan. Lisäksi avaintaidoissa on tunnistettavissa läpileikkaavia teemoja, jotka ovat oleellisia jokaisessa avaintaidossa. Näitä ovat kriittinen ajattelu, luovuus, aloitteellisuus, ongelmanratkaisu-, riskinarviointi-, päätöksenteko- ja tunteiden rakentava hallintakyky (EK 2005). Läpileikkaavat taidot ovat transversaaleja taitoja, jotka ovat yhä useammin keskiössä kun työntekijöitä rekrytoidaan (Rodkin & Levy 2015).

Valmistuvien opiskelijoiden osaamisen ja työpaikkojen tarpeiden kohtaamattomuus on yhä suurempi ongelma, sillä koulutusjärjestelmien ja työelämän kytkös jää löyhäksi. Lisäksi työelämässä tarvittavien joustavuutta ja ketteryyttä varmistavien taitojen oppimiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota (EK 2012). Pohdimme kuinka transversaalien taitojen kehittymistä olisi mahdollista sisällyttää entistä luontevammin ammattikorkeakoulujen toimintaympäristöissä. Kysymme, kuinka tulevaisuudessa tarvittavaa transversaalista osaamista parhaiten edistettäisiin ammattikorkeakoulujen oppimisympäristöissä. Paljon painotetaan transversaalien taitojen merkitystä, mutta miten ne ilmenevät käytännössä ammattikorkeakoulujen arjessa? Esimerkkimme tulevat Haaga-Heliasta, Laureasta ja Metropolista.

Opettajan rooli transversaalien taitojen oppimisessa

Opettaja luo paikkoja transversaalien taitojen kehittymiselle. Opettajan tapa olla opettaja määrittää kuinka luontevaksi transversaalien taitojen hyödyntäminen tietyssä oppimisympäristössä toimittaessa muodostuu. Oppijan ja opettajan välinen valtaetäisyys on keskeinen transversaalien taitojen oppimista tukeva tai estävä tekijä. (Salonen 2014.) Kuvio 1 havainnollistaa erilaisia opettajan rooleja ammattikorkeakoulukontekstissa.

Fasilitoijan, ohjaajan, verkostoitujan ja kehittäjän rooleille on tyypillistä suhteellisen pieni auktoriteetti oppijaa kohtaan. Tällöin eri näkemysten yhteensovittaminen on oppimisessa ominaista. Transversaalien taitojen merkitys tällaisessa oppimisympäristössä työskenneltäessä on ilmeinen. Monimutkaistuvassa maailmassa oppimisen päämääräksi muodostuu yhä useammin yhden täydellisen ratkaisun sijasta monen siedettävän ratkaisuvaihtoehdon välisten erojen erittelemineen. Yhteistoimijuuden ja kohtaavan läsnäolon merkitys korostuu. Valvojan, koordinaattorin, johtajan ja tuottajan rooleissa auktoriteettiasema korostuu. Opettajan toiminta on päällepäin tehokasta, mutta harvoin maksimaalisesti transversaalien taitojen oppimista tukevaa. Valtaetäisyys opettajan ja opiskelijan välillä on niin suuri, ettei tasavertainen rikastava vuorovaikutus ole mahdollista. Auktoriteettia saatetaan vaalia asiantuntijavallan avulla. Oppimisympäristö ei kannusta transversaalien taitojen käyttämiseen vaan tiedon omaksumiseen sellaisena kuin se auktoriteetin toimesta esitetään.

Haaga-Helian ammatillisen kasvun prosessit eri osapuolten näkökulmista

Opiskelijan rooliin liittyy kasvaminen proaktiiviseksi, itseohjautuvaksi asiantuntijaksi, joka on motivoitunut kehittämään itseään, työtään ja työyhteisöään. Opiskelijat asettavat omat ja ryhmänsä oppimistavoitteet ja suunnittelevat työskentelyprosessit opetussuunnitelman puitteissa. Opettaja toimii työyhteisössään opiskelutoiminnan suunnittelijana, mahdollistajana, ohjaajana, motivoijana ja kanssaoppijana sekä tarpeen mukaan asiantuntijakonsulttina. Opettajat toimivat oppimisen ohjaajina yhteistyössä keskenään sekä opiskelijoiden, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa. Opettaja ottaa huomioon opiskelijoiden oppimistyylit ja lähtötasot. Opettajan ja opiskelijan ammatti-identiteetit rakentuvat oppivan yhteisön sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Partnerien rooli on toimia oppimisprosessin mahdollistajina, tukijoina ja motivoijina. Yhteisölliseen prosessiin osallistuessaan partnerit saavat mahdollisuuden kehittää omaa osaamistaan ja toimintaansa.

Opetuksen ja opetussuunnitelmien arviointi on luonteeltaan kehittävää arviointia, jonka mukaan johtopäätöksiä käytetään aktiivisesti uudenlaisten lähestymistapojen kehittämiseen. Opiskelijoiden itsearviointi on arviointitoiminnan eräs peruselementti. Haaga-Helian Journalismikoulutuksen opetussuunnitelmassa mainitaan transversaaliset taidot mm. seuraavasti: ”Opiskelija suunnittelee opintopolkuaan. Hän saa valmiuksia edetä opinnoissaan ja sitoutuu opiskelijayhteisöön. Lisäksi hän tarkistaa oman opintopolkunsa suunnan ja arvioi omaa osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan”.

Haaga-Helian finanssi- ja talousasiantuntija koulutusohjelma puolestaan profiloituu tarjoamalla ”laaja-alaisen osaamiskokonaisuuden, jossa huomioidaan myös asiakaspalvelulähtöisyys ja erilaisten vuorovaikutustaitojen vahvistaminen. Finanssi- ja talousasiantuntijan koulutus-ohjelmassa opiskelijalle muodostuu vahva rahoitusinstrumenttien ja -markkinoiden sekä niihin liittyvän lainsäädännön tuntemus, analyttisiä taitoja, kriittisen ajattelun taitoja sekä kykyä ottaa itsenäisesti selvää uusista asioista”.

Metropolia tavoittelee työn ja oppimisen saumattomuutta

Metropolia pyrkii liittämään oppimisen ja työelämän saumattomasti toisiinsa. Tällöin oppimisympäristössä ovat aktiivisina toimijoina opiskelija, autenttisen oppimisympäristön edustaja ja opettaja. Yhteistoiminnallinen oppiminen tarkoittaa pedagogisena ratkaisuna sitä, että opettaja jakaa asiantuntijuuttaan muiden oppimisympäristön toimijoiden kanssa (Salonen & Savander-Ranne 2015).

Yritykset, toinen ja kolmas sektori tarjoavat oppimisympäristöjä, joissa oppimiseen liittyy luontevasti kokemuksellisuus ja elämyksellisyys. Tällöin oppijan sisäinen motivaatio voimistuu. Autenttisemmissä ympäristöissä toimittaessa myös transversaalien taitojen kehittyminen on ilmeistä. Substanssiosaamisen rinnalle nousee rikastavassa vuorovaikutuksessa oleminen yhteisön muiden toimijoiden kanssa. Haasteena ovat sellaiset opettajan roolit, jotka perustuvat asiantuntijavaltaan. Asiantuntijavalta voi estää oppijaa saamasta tilaa oppia omannäköisesti (Salonen, Reijonen, & Savander-Ranne 2015). Haasteena on myös transversaalien taitojen kehittymisen tunnistaminen. Transversaalien taitojen oppimista tukevan ammattikorkeakoulupedagogiikan kehittäminen voisi tapahtua läheisessä vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan eri instituutioiden kanssa erilaisia oppimisympäristöjä hyödyntäen.

Käytännössä kehitystyö voisi edetä näin: a) yhdistetään fyysisiä ja digitaalisia oppimisympäristöjä inhimillisesti, b) luodaan uusia ratkaisuja formaalin ja informaalin oppimisen muodoille ja niiden yhdistämiselle, c) tuodaan transformaalit taidot tutortoiminnan keskiöön niin tutoropetta-jien kuin tutoropiskelijoidenkin kohdalla (oppimaan oppimisen taidot, sosiaaliset taidot, ajattelun taidot, sisäisen kehittymisen taidot). Kokeilujen merkitys voimistuu oppivaa yhteiskuntaa rakennettaessa. Tämä edellyttää, että omassa ajattelussa pystytään siirtymään perinteisinä pidettyjen sektoreiden ja siilojen yli.

Laurea-ammattikorkeakoulussa transversaaliset taidot läpäisevät oppimista

Laurea-ammattikorkeakoulussa on kompetenssipohjainen opetussuunnitelma, jossa painottuu yrittäjyysosaaminen. Transversaalit avainkompetenssit voidaan monella tapaa integroida korkeakoulun opetussuunnitelmaan. Ne voivat olla opetussuunnitelmaa läpileikkaavia, niistä voidaan luoda oma opintokokonaisuus tai ne voidaan integroida tiettyihin osiin opintosuunnitelmaa. Usein transversaalit taidot sisällytetään sellaisiin opintosuunnitelman osiin, jotka käsittävät poikkitieteellisiä tavoitteita, teemoja ja kompetensseja. Toinen luonteva sijoitus on opintoihin johdattaviin osioihin, joita opetetaan eri alojen opettajien toimesta. On kuitenkin tärkeää määritellä selkeästi transversaaleja taitoja koskevat oppimistavoitteet ja seurata oppimisen kehittymistä näiltäkin osin ja antaa oppimisesta palautetta (Terzieva, Luppi & Traina 2015).

Laurean pedagoginen valinta osoittaa transversaalisten taitojen merkityksen arvostusta ja pyrkimystä näiden taitojen perusteelliseen hallintaan opiskelun aikana. Laureassa hyödynnetään vuodesta 2006 lähtien organisaation sisällä kehitettyä tutkivan ja kehittävän oppimisen mallia nimeltään Learning-by-Developing (LbD). Oppiminen tapahtuu yhteisöllisesti aidoissa työelämähankkeissa, jotka tuottavat uutta osaamista. Tämä vaatii aitoa yhteistyötä opettajien, opiskelijoiden ja työelämän edustajien välillä. LbD tuo yhteen opiskelijat, opettajat ja työelämän

asiantuntijat ja tuottaa uusia toimintatapoja ja osaamista. LbD kannustaa kriittiseen ajatteluun, luovaan ongelmanratkaisuun ja edistää monella muullakin tavoin työelämässä tarvittavia taitoja, työllistävyyttä ja yrittäjähenkisyyttä (Kallioinen 2011). Yhdessä tekemisen toimintamalli tukee oppilaan siirtymistä työelämään.

Yhteisölliset oppimistilanteet tarjoavat oppijoille mahdollisuuden oppia toimimaan suunnitelmallisesti, tavoitteellisesti ja tasapuolisesti yhdessä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Soetanto, Childs, Poh, Austin & Hao 2012). Opiskelija kehittää monipuolisesti taitojaan ja osaamistaan, kuten ymmärtämään tiimi- ja verkostotyön ja toisaalta roolien ja tehtävien merkityksen, jakamaan tehtäviä ja ottamaan vastuuta, kunnioittamaan aikatauluja, kommunikoidaan tehokkaasti sekä luottamaan työtovereihinsa (Guilland, Harmoinen & Saloranta 2014). Monialaiset ja poikkitieteelliset ryhmät mahdollistavat osaamisen, tiedon ja taitojen välittymisen yhdessä tekemisen kautta.

Arviointi voi olla joko formatiivista, jatkuvaa tai summatiivista, lopputuotteen arviointia. SOCCES-projektin tuloksena päädyttiin transversaalien taitojen osalta formatiiviseen arviointiin, koska tämän arviointitavan katsottiin parhaiten tukevan oppijaa ja oppimisprosessia. Oppimisprosessi ei näiden taitojen osalta rajoitu koulutukseen vaan taidot voivat kehittyä sosiaalisen elämän eri alueilla ja hioutuvat viime kädessä työelämässä. Laurea-ammattikorkeakoulun kehittämistyössä seuraava askel on arviointimenetelmien jalkauttaminen ja sitä tukeva tiedottaminen, pilotointi ja jatkokehittämistyö. Käynnistyvät kaksi uutta ulkoisesti rahoitettua tutkimus- ja kehittämisprojektia tulevat tukemaan tätä työtä samoin kuin aihetta käsittelevä monipuolinen julkaisutoiminta.

Yhteenvetoa

Korkeakoulun tärkein tuote on oppiminen. Jotta korkeakoulut pystyvät vastaamaan tulevaisuuden työelämähaasteisiin tulee koulutuksen tukea paitsi ainekohtaisia kompetensseja myös vahvistaa yli aineiden ylittävien taitojen edistymistä. Elämänkulun siirtymiä tukevan transversaalien osaamisen tulisi näkyä opetussuunnitelmatasolla ja opetustoiminnassa substanssitaitojen rinnalla. Tämä haastaa substanssikeskeisen opettajuuden uudistumaan. Opettajan uudet roolit viittaavat ennen kaikkea oppimisympäristöjen elinvoimaisuuden luomiseen ja ylläpitämiseen. Oppijan motivaatiota kannattelevalla opettajalla on kyky luoda ja vaalia oppimisympäristöjä, joissa ei ole läsnä oppimista tukahduttavia tekijöitä vaan eri toimijoiden välisen arvostuksen ansiosta vapautuvaa luovuutta ja voimaa.

Lähteet

EK. 2005. Ehdotus Euroopan parlamentin ja Neuvoston suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista. KOM/2005/0548 lopull. COD 2005/0221.

Guilland, A. 2016. Development of assessment of transversal skills in European collaboration. Differences in teaching and learning environments. Proceedings of INTED2016 Conference 7th-9th March 2016, Valencia, Spain, 5436-5443.

Heckman, J. & Kautz, T. 2012. Hard evidence on soft skills. *Labour Economics* 19, 451–464.

Isacsson, A. 2014. Work-integrated and service learning at HAAGA-HELIA Porvoo Campus in Finland. *The Routledge Handbook of Tourism and Hospitality Education*.

Isacsson, A. et al. 2014. Tulevaisuuden työ ja oppiminen, korkeakoulujen, rajayhteistyön ja työelämän yhteistoiminta – ”From Borders to Shared Space”. Kallioinen, O. 2011. Transformative Teaching and Learning by Developing. *Journal of Career and Technical Education* 26 (2), 8-27.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. 2014. Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:18.

Rodkin, J. & Levy, F. 2015. Recruiting Preferred Skills. *Bloomberg Business*, April 13–19, 43.

Salonen, A., Reijonen, M. & Savander-Ranne, C. 2015. Metropolia Ammattikorkeakoulun organisaatiokulttuuri ja sen muutosmahdollisuudet opettajien kuvaamina. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 17 (4), 22-41.

Salonen, A. & Savander-Ranne, C. 2015. Teachers' shared expertise at a multidisciplinary university of applied sciences. *SAGE Open* 5 (3), 1-11.

Salonen, A. 2014. Ammattikorkeakoulun oppimiskulttuuri ja opettajan kompetenssit 2020. Teoksessa Päivi Keränen, Risto Sääntti, Matti Rantala & Anna-Maria Viikuna (toim.) *Reittejä työelämän murroksessa*. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, 66–71.

Soetanto, R., Childs, M., Poh, P., Austin, S. & Hao, J. 2012. Global Multidisciplinary Learning in Construction Education / *CED* 14(3), 173–181.

Suomalainen koulutus 2030. Luettu osoitteesta http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2009/11/Suomalainen_koulutus_2030/3Koulutus_2030_foorumin_tustapaperi_lopullinen_SU.pdf.

Terzieva, L., Luppi, E. & Traina, I. 2015. Teaching and assessing transferable/transversal competences. The case of Soccer. *Journal of Science and Research* 8, 1–22.

WEF. 2016. *The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*. Geneva: World Economic Forum.